

השראת שכינה על ידי ישראל

שיחת הרה"ג זלמן ברוך מלמד לפרשת תצוה

להעלות דברים לשורשם • מדוע משה רבנו לא נזכר בפרשה • בשורש
מתאחדים הניגודים • על הרב צבי יהודה • יראה ואהבה כאחד • מבט אחד
שלם • השכינה מופיעה על עושי המשכן • גאולה אחרונה בזכות התורה •
קדושת הכהונה מתוך קדושת ישראל • ישראל שותפים בהופעת השכינה

להעלות דברים לשורשם

נאמר בפרשה:

וְאַתָּה תִּצְוֶנָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שָׁמֶן זֵית זָךְ פְּתִית לְמָאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד
(שמות כז, כ).

אומר רבי לוי יצחק מברדיטשוב שהרבה פעמים יצרו של אדם מושך אותו לכל מיני תאוות
חומריות אסורות, ואדם צריך לדעת כיצד להעלות את המידות והנטיות למקור. אדם צריך
להתבונן. אם הוא נמשך לדבר חומרי מאוד, צריך להתבונן שכל דבר שיש בעולם הוא
השתלשלות מבריאה אלוקית, והדבר הזה הוא רק סעיף קטן, ענף צדדי, שאולי הסתבך וירד
למטה. במקום להימשך לניצוץ הקטן שהסתבך הוא צריך לזכור שהכול מאת הקב"ה ולרומם
את המשיכה הנמוכה הזו אל אהבת הקב"ה.

אם אדם ירא מבעלי חיים או מאנשים בעולם, צריך לחשוב מי נתן את הכוח לבעל החי הזה
לגרום לי יראה? ריבונו של עולם! אז אם מתייראים מאחת הבריות שבעולם, על אחת כמה
וכמה שאדם צריך להתיירא מריבונו של עולם. כך יש להעלות את מידת האהבה שהוא פוגש
בנטייתו בתוך העולם, אם הוא אוהב חלק מהבריאה שברא ריבונו של עולם, על אחת כמה
וכמה שצריך לאהוב את ריבונו של עולם שהוא המקור לכל הבריאה כולה.

ריבוננו של עולם גורם שגם אצל צדיקים מידי פעם באים מחשבות זרות, כדי שבעבודתם תהיה התחדשות. כי אם העבודה היא כמו נר תמיד שכל הזמן דולק בשווה, כבר אין השמחה גדולה כמו שיש כל פעם בהתחדשות. הצדיקים מחוברים לציבור, ובתוך הציבור יש מדרגות שונות, יש אנשים שהמחשבות שלהם נמוכות וגם זרות, המחשבות האלו נכנסות גם אל הצדיקים, והם מרימים אותם ומחזירים אותם למקור, וכך יש התחדשות בעבודה.

וכך דורש רבי לוי יצחק את הפסוק: "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד" - "זך" בגימטרייה 27, כמספר האותיות שהן 22 אותיות ועוד חמש אותיות סופיות. האותיות הן בעצם רמזי המחשבות שיש בכל אדם ואדם. המילה "כתית", רומזת לכך שהאותיות הן כתות ושוברות, וצריך "להעלות" אותן למקורן, ל"נר התמיד", לצדיק, שהוא תמיד בגובה, שלוקח את המחשבות הנפולות, מחזיר אותם למקורן ומאיר אותן. על ידי כך שאדם מרומם תמיד את המחשבות שלו, הוא כל הזמן מתחדש בעבודת ה'.

מדוע משה רבנו לא נזכר בפרשה

זו הפרשה היחידה בתורה שמשה רבנו לא נזכר בה. מדוע משה רבנו לא נזכר בפרשה. שאלה זו הזכיר בעל הטורים ופירש, ורבי לוי יצחק עונה על כך באופן אחר. ריבוננו של עולם ברא את העולם ויש דברים שמנוגדים זה לזה. יש דברים גשמיים שמנוגדים זה לזה, ויש דברים רוחניים שמנוגדים זה לזה ומפריעים אחד לשני, כמו אש ומים שלא הולכים ביחד או רוח ועפר. כל זה בהופעה במציאות בעולם הזה, אבל במקור העליון, האלוקי, של כל הבריות שהקב"ה ברא, אין ניגוד, הכול מאוחד. ככל שהדברים משתלשלים לתוך המציאות, המציאות נהיית יותר מגוונת ולפעמים גם מנוגדת, אבל המקור והשורש הוא אחד, עליון.

חכמים דורשים במסכת שבת את הפסוק: "הן יראת ה' היא חכמה", ש"הן" בלשון יונית היא אחת. יראת ה' היא לבדה חכמה, כי עניינה של יראת ה' שאדם ירא מריבוננו של עולם ויודע שהכול בא ממקור אחד - מאת ה' ואז - "הן", הכול נהיה אחד. אם האדם מתבונן שהכול בא משורש אחד, והכל מציאות אחת, זה "עושה שלום במרומיו, הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל", כשאדם יודע שהשורש של הכול הוא במרומים, ממילא יודעים שגם הדברים המתפשטים, שהם נראים נפרדים זה מזה, הם אחד כשמקשרים את הכול למקור.

כך גם בעבודת ה', לכל אחד יש תפקיד מיוחד. כמו האבות שמידותיהם ותפקידיהם שונים - אברהם מידתו חסד, יצחק מידתו דין, יעקב מידתו רחמים, מידת האמת. חז"ל אומרים שיש

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 3

צבעים שונים המסמלים את המידות הללו - אברהם אבינו צבעו לבן, המסמל חסד, יצחק אבינו צבעו אדום המסמל את מידת הדין, יעקב אבינו צבעו ירוק.

משה רבנו בשבעת ימי המילואים שימש ככהן. כיצד משה רבנו עובד את עבודת הכהונה - הרי למשה רבנו יש תפקידים אחרים! מפרש רבי לוי יצחק שזוהי שאלת הגמרא "במה עבד משה" והגמרא עונה: בחלוק לבן, שאין בו אמרא. אמנם אמרנו שלבן מסמל חסד לעומת אדום שמסמל דין, אבל לבן הוא גם כולל את כל הצבעים וגבוה מכל הגוונים. כך מסביר ר' לוי יצחק את תשובת הגמרא, שמשה התלבש בבגד רוחני, בתוכן מופשט שהיה מעל כל הצבעים, כך שיכול היה לעשות גם את עבודת הכהונה, כי היו בו את כל התפקידים.

בפרשתנו משה לא מוזכר, כי הוא התרומם מעל כל הבחינות הפרטיות אל השורש והמקור העליון. משה הגיע להתבטלות גמורה לריבונו של עולם. כאשר משה מקושר אל השורש, הוא מעל ההתפרטות, וממילא יכול היה לעשות גם את העבודה של הכהנים, וגם עבודה של גוונים אחרים. מעין הרעיון הזה, אומר מרן הרב, בדרשות על פרשה זו.

בשורש העליון מתאחדים הניגודים

כך אפשר גם להסביר מדוע האבנט של הכהן היה עשוי מצמר ופשתים. והרי התורה אוסרת כלאיים, ומתאים שהכהן ילך עם הבגדים הכי מושלמים ומהודרים שאין בהם שום חסרון. אולי התשובה היא על פי אותו רעיון שאמרנו מקודם. עבודת בית המקדש היא המקור והשורש של כל העבודות, עוד לפני ההתפרטות. בשורש, במקור העליון הכל מאוחד. בית המקדש הוא מקור הקדושה עוד לפני ההתפשטות של הגוונים והניגודים. רק שהדברים מופיעים אחר כך בחוץ, הם מופיעים כניגודים, ואסור להרכיב אותם יחד.

נדמה לי שבזוהר יש את הרעיון הזה גם לגבי יעקב אבינו שנשא שתי אחיות. התורה אוסרת לשאת שתי אחיות, "וְאִשָּׁה אֶל אֶחָתָהּ לֹא תִקַּח לְצֶרֶר... עֲלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ" (ויקרא יח, יח). הן נעשות צרות זו לזו, וזה יכול לגרום מתח בחיי המשפחה, ואיך יעקב אבינו שצריך להיות הדוגמה לכל ישראל נושא שתי אחיות? אפשר לומר שהניגודים וההפרעות והצרות זו לזו, הן אחרי הירידה שבה מופיעה כל ההתפרטות. יעקב אבינו הוא המקור, לפני השבטים והופעות הגוונים. הוא השורש של הופעת האומה. עוד אין התפרטות, עוד אין ניגודים בין הצדדים. יעקב אבינו שהוא נמצא במקום עליון - ושם הדבר הזה לא אסור.

בתוך המציאות יש גוונים שונים זה מזה שאין לטשטשם. אדם לא יכול לומר, שהוא עליון ויכול ללבוש כלאיים. צריך להיות בשביל זה אדם מרומם, במדרגה עליונה. לא לקפוץ על המדרגות ולטשטש אותן.

דברי זיכרון לרב צבי יהודה ליום היארצייט

השבוע חל י"ד אדר א', פורים קטן. זה יום השנה של מו"ר הרב צבי יהודה. ברוך ה' זכיתי להיות במחיצתו בישיבה למעלה מעשרים וחמש שנים. עשר שנים כתלמיד, וחמש עשרה שנים ויותר, כתלמיד שנמצא גם בצוות של הישיבה. קבלנו את הרב צבי יהודה לרבנו. הדרך שלו, היא הדרך שאימצנו. כל עוד שיכלנו, כמובן שהיינו מקבלים את הדרכתו בדברים הגדולים והקטנים, וגם כשלא יכולנו לשאול אותו, בכל המעשים שעשינו, חשבנו מה הרב צבי יהודה היה אומר.

הייתה לרב צבי יהודה גדלות תורנית, גדלות של קדושה. יכול אדם להיות ידען גדול מאד בתורה, ואין לו את המידות המיוחדות שמעצימות אותו ומשלימות אותו כדי להיות אדם גדול. יש לראי"ה מאמר 'גדול וגיבור'. צריך לפעמים גם את מידת הגבורה, היכולת ליישם את הדברים בפועל. הרב צבי יהודה היה תמיד מבאר את דברי חז"ל שמי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים (ברכות ו ע"ב), שהכוונה, ראשית כל, לעצמו. מי שיש בו יראת שמים אז כל הכוחות שלו נשמעים לו לעצמו. הוא שולט על כוחותיו. "איזהו גיבור? הכובש את יצרו". הגבורה הראשונית הבסיסית היא לא כלפי אחרים, אלא כלפי עצמו. כשאדם שולט על כוחותיו ויודע לנהל אותם היטב, אין לו פליטות פה, ואין לו נפילות, ומתוך שדבריו נשמעים לעצמו, דבריו נשמעים לאחרים. ואכן כך היו הדברים אצל מו"ר הרב צבי יהודה. בהספד שהספיד אותו הרב גורן, הוא אמר 'פחדנו ממנו'. הרב גורן לא היה פחדן, והיה אמיץ ויכול היה לפעול נגד כולם, והוא שידע מה זה גבורה, אמר: פחדנו מהדברים שלו, ממה שהרב צבי יהודה יאמר. דבריו היו נשמעים.

יראה ואהבה כאחד

יחד עם מידת היראה הגדולה שראינו בו, ראינו אצלו גם את מידת האהבה. אהבה לה', מתוך כך אהבה לבריות, ומתוך כך אהבת ישראל. היה לרב יחס אישי לתלמידים, עד כדי כך שכל אחד מתלמידיו חשב שהרב אוהב אותו יותר מכולם, שהוא בן יחיד אצלו. כשהרב היה מדבר עם תלמיד, היה כולו נתון לאותו תלמיד. לפעמים הרב ישב עם תלמיד והגיעה שעת שיעור, ותלמידים רבים היו מחכים מאחורי הדלת, והרב צבי יהודה לא מתייחס, הוא עוסק עכשיו עם התלמיד הזה, "העוסק במצווה פטור מן המצווה". הכלל הוא שכשאדם עוסק במצווה, פטור ממצווה, וגם העוסק במצווה קלה פטור ממצווה חמורה. כל תלמיד שראה איך הרב צבי יהודה נותן לו יחס יותר מכולם, זה השפיע עליו מאוד. תחושה של קרבה גדולה, ומצד שני גם הערצה ופחד. בכוח הכפול הזה, ההשפעה שלו על התלמידים הייתה עצומה.

מבט אחד שלם

הרב צבי יהודה לימד אותנו להסתכל באופן גדול, איך מאחדים במבט אחד את אהבת התורה, העם והארץ בלי לוותר על השלמות. לא להתפשר על התורה בשביל אהבת העם, לא להתפשר על אהבת העם בשביל אהבת הארץ, ולא להתפשר באהבת הארץ בשביל אהבת העם. אהבת הארץ מוחלטת, אהבת העם מוחלטת, ואהבת התורה מוחלטת. כל הקדושות הן בעצם קדושה אחת הנמשכת מהמקור האלוקי, העליון.

היחס של הרב למדינה היה יחס של קדושה. מדינת ישראל קודש והצבא קודש. היה לרב יחס מיוחד למדים של צה"ל. כאשר היה בא חייל או מישהו מהמילואים עם מדים לרב צבי יהודה, הרב צבי יהודה היה קם ומנשק אותו. בדרך כלל היה אפשר לזכות ממנו פעם אחת בחיים לנשיקה, בחתונה, אבל מי שבא עם מדי צבא קיבל יחס מיוחד. לצבא יש תפקיד של קדושה והמדים מדים של קודש.

אחרי מלחמת ששת הימים שברוך ה' חזרנו לנחלת אבותינו, ליהודה, שומרון, חבל עזה, רמת הגולן וסיני, ובעיקר כמובן לירושלים, למקום המקדש, הרב צבי יהודה התבטא ש"חזרנו הביתה". ומאז, במשך השנים, מאז מלחמת ששת הימים, בערך כחמש עשרה שנים, הרב צבי יהודה תמיד חזר ושינן שאנחנו לא יכולים לוותר על חלקי ארץ ישראל בשום פנים ואופן. הרב התבטא בביטויים חריפים ותקיפים, ועמד על כך בעוצמה גדולה. הרב צבי יהודה חינך אותנו לעוצמות רוחניות כאלה, שאחר כך מתוכן, נבעה הרוח הגדולה של ההתיישבות ביהודה ושומרון וחבל עזה. (עד כאן מהשיחה משנת תשס"ה. מכאן והלאה מהשיחה משנת תשפ"א)

השכינה מופיעה על עושי המשכן

נאמר בפרשה: "וְאַתָּה תִּצְוֶנָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ" (שמות כז, כ), "וְאַתָּה הַקָּרֵב אֵלֶיךָ אֶת אֶהָרֹן אֲחִיךָ (שמות כח, א), "וְאַתָּה תִּדְבֹר אֵל כָּל חֲכָמֵי לֵב" (שמות כח, ג). למה כתוב בכל הפעמים 'ואתה' עם ו' ולא 'אתה תצווה' אתה הקרב אליך'. עונה הזוהר שהו"ו מוסיף עוד משהו, והכוונה לשכינה. כל הפעולות שעושים בבניית המשכן ועשיית הבגדים בא יחד עם השראת השכינה. ואתה, כלומר השכינה ואתה. הקב"ה נותן לכל חכמי הלב אפשרות לעבוד עם השראת השכינה. כל פעולה ופעולה נעשית עם השראת שכינה, עם השגות רוחניות.

ומכאן לדורות. כל אדם בונה משכן בלבו. כשאדם עושה מצווה, צריך לדעת שהוא הולך לעשות את רצון ה', על ידו מתגלה רצון ה', מופיע בו עכשיו דבר ה'.

הגאולה האחרונה בזכות התורה

את הפסוק "ויקחו אליך שמן זית זך קתית למאור" מפרש אור החיים בשם הזוהר שיש כאן רמז לגאולה העתידה:

ד' גלויות לישראל. כל אחד מהם נגאלו ממנו בזכות אחד. גלות הראשון נגאלו בזכות אברהם... ב' נגאלו בזכות יצחק, ג' נגאלו בזכות יעקב, וגאולה ד' בזכות משה.

הגאולה האחרונה היא על ידי התורה, והיא תלויה בזכות משה.

ולזה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות, אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מהתורה, וזה שרמז הכתוב כאן באומרו "ואתה תצווה את בני ישראל", על דרך "כי מלאכיו יצווה לך", באומרם "אין צו אלא מלכות", הופעת מלכות כי הוא ימלוך עלינו לעתיד, ותנאי הוא הדבר שיעסקו ישראל בתורה. וזהו אומרו "ויקחו אליך שמן זית זך", ירמוז אל התורה שנמשלה לשמן, מה שמן מאיר לעולם, כך התורה, והם דברי הזוהר... ודקדק לומר "זך" שצריך לעסוק בתורה לשמה בלי שמרים, שהם לקנטר ח"ו או להתגדל וכדומה, ועוד אמר "כתית", פירוש שצריכים לעסוק בתורה ולכתת גופם וכוחם, על דרך אומרו "זאת התורה אדם כי ימות באהל" - אין התורה נקנית אלא בממית עצמו עליה, ואומרו 'למאור' יתפרש גם כן כפי דרכנו, שבזמן הגלות נחשך מאור הלבנה שנקראת המאור הקטן, ונפרד אלוף ממנה, ושפחה תירש גבירתה.

השכינה זה המאור הקטן, וריבונו של עולם הוא המאור הגדול.

לזה יצווה, כי יכוון בשמן זית להאיר "למאור" ולייחדו במכוון, גם יכווין אל המאור הגדול, כי כבר ידעת מאמרם ז"ל בפסוק "ושב ה" ממה שלא אמר "והשיב".

כשישראל נמצאים בגלות, כביכול, גם השכינה עימהם. במילה "למאור" מכוון לשני המאורות, המאור שמופיע על ידינו וכן המאור שהוא ריבונו של עולם. הגאולה האחרונה היא גאולה רוחנית ועליונה. העולם הולך ומזדכך, נהיה מופשט, ולכן הגאולה האחרונה עניינה הוא התורה. דור הגאולה צריך להתמסר באופן מיוחד אל התורה, ולדעת שעל ידי לימוד התורה, אנחנו מקרבים את הגאולה, כי עניינה של הגאולה האחרונה, היא גאולה רוחנית, גאולה של קודש....

קדושת הכהונה מתוך קדושת ישראל

נאמר בפרשה: "וְאַתָּה הַקָּרֵב אֵלַיךְ אֶת אֶהְרֹן אַחִיךָ וְאֶת בְּנָיו אִתּוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֵנוּ לִי" (שמות כח, א). למה כתוב "מתוך בני ישראל"? היה מספיק לכתוב רק 'ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך'?

ללמדך שהכהן לא קדוש בקדושה נפרדת. לא שיש ישראל ויש אדם, אהרן הכהן, שזכה לקדושה מיוחדת, אלא הכול נובע מקדושת ישראל. אהרן הכהן מופיע את קדושת הכהונה בישראל. אהרן מראה שעם ישראל הוא עם מיוחד, עם קדוש, שיש לו בית מקדש, ועל ידי הכהן העם עובד את ריבונו של עולם במדרגה גבוהה, שמופיעה את עניינם של ישראל. בכל אחד מישראל יש קדושת כהונה שמתגלה ומופיעה בכוהנים ובאהרן הכהן. כמו שבאדם יש מעלות רבות, והמדרגה היותר רוחנית שלו מופיעה במח ובלב, אבל זו לא הופעה של הלב כדבר נפרד והמח כדבר נפרד, אלא זו הופעה של כל המציאות שלו, כך כל ישראל מופיעים את קדושת הכהונה, ובפרט הקדושה מופיעה על ידי הכהנים.

ישראל שותפים בהופעת השכינה בעולם

בסוף הפרשה אומרת התורה:

וְשִׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִיְתִי לָהֶם לֵאלֹהִים: וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשִׁכְנֵי בְּתוֹכָם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם (שמות כט, מו-מז).

מפרש הרמב"ן:

'לשכני בתוכם' על מנת לשכון בתוכם, לשון רש"י. ושימוש הלמ"ד בתנאי כזה איננו נמצא. ויתכן שיאמר וידעו בשכני בתוכם כי אני ה' אלהיהם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים כי ידעו כבודי ויאמינו שאני הוצאתי אותם מארץ מצרים. אבל רבי אברהם אמר: כי לא הוצאתי אותם מארץ מצרים רק בעבור כי אשכון בתוכם, וזהו תעבדון את האלהים על ההר הזה, ויפה פירש. ואם כן יש בדבר סוד גדול, כי כפי פשט הדבר השכינה בישראל צורך הדיוט ולא צורך גבוה.

הקב"ה לא צריך להשכין את שכינתו בישראל, אלא זה לטובתנו, הוא מזכה אותנו שהוא משרה שכינתו עלינו.

אבל הוא כעניין שאמר הכתוב 'ישראל אשר בך אתפאר', ואמר יהושע 'ומה תעשה לשמך הגדול', ופסוקים רבים כן, 'איווה למושב לו', 'פה אשב כי אויתיה'.

רומז לנו הרמב"ן, שכביכול השראת השכינה בישראל זהו צורך גבוה. איך נבין את הדבר הזה? הרי הקב"ה לא צריך שום דבר, הוא שלם מכל שלמות. אבל מי יכול לגלות ולהופיע את הגדולה האלוקית? רק ישראל. הקב"ה כביכול צריך אותנו כדי להופיע, צריך מישהו שיגלה את הופעתו, יזכיר ויפרסם את שמו, יעשה לו מקום לשכון כאן בעולם הזה. וזהו ענינם של ישראל.

מור"ר הרב צבי יהודה היה מזכיר עניין זה הרבה פעמים. אני זוכר שב"אנעים זמירות" היו משפטים מיוחדים שמבטאים את העניין הזה, והרב צבי יהודה היה מוחא כפים בהתלהבות כשהיו שרים אותם, כמו "יתפאר בי כי חפץ בי", הקב"ה מתפאר בי כי חפץ בי, "פארו עלי ופארי עליו", אנחנו משתבחים בו, והוא משתבח בנו. יש כאן שני צדדים. זהו סוד כמו שהרמב"ן אומר, כי קשה להבין את זה, הקב"ה לא צריך אף אחד, אבל מבחינת ההופעה האלוקית בעולם, ישראל נושאים את ההופעה האלוקית.

ישראל עושים נחת רוח לשכינה. הם כביכול שותפים עם הקב"ה בתפקיד. שותפים בהופעת המגמה האלוקית בעולם, בחינה של קב"ה ושכינתיה, של שיר השירים, כביכול זוגיות של ישראל וקודשא בריך הוא, הדוד והרעיה, כשהרעיה שותפה בתפקיד של הדוד. ישראל נושאים את שם ה' בעולם, והקב"ה אומר להם: תעשו מקדש. הקב"ה מבקש מישראל: תעשו לי מקום שאוכל לשכון בו. המקום הגלוי המופיע זאת הוא בית המקדש, אבל ישראל הם הנושאים את הקדושה הזאת, הם מופיעים את השכינה בעולם. בית מקדש בלי ישראל לא יוכל להופיע את הקדושה הזאת. ובכל הופעה של תורה, ובכל הופעה של קיום מצוות, הקב"ה מתפאר, 'התפאר בי כי חפץ בי', 'פארו עלי ופארי עליו'. שנזכה להיות שותפים בהופעת השכינה בישראל.

השיחה נמסרה בשנת תשס"ה וחלק מתשפ"א

לקבלת שיחה שבועית במייל או בווטסאפ,

שלחו הודעה לכתובת bogrim@yeshiva.org.il, או למספר 0547881227

ניתן לצפות בשיחה באתר ישיבה - www.yeshiva.org.il

השיחה השבועית משודרת בשידור חי במוצאי שבת, כשעה לאחר צאת השבת

ניתן להאזין בשידור חי גם דרך חיוג לטלפון 02-6643149 שלוחה 11

